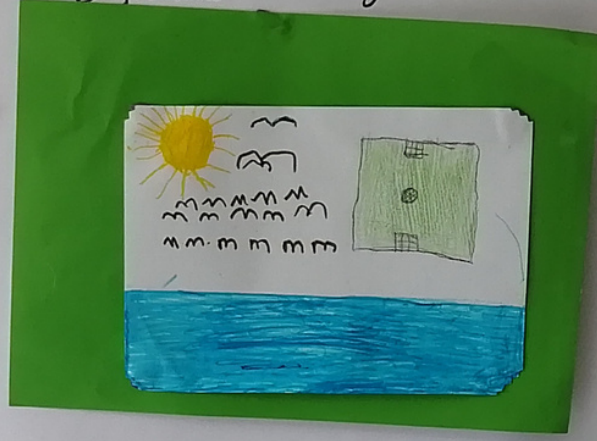

BİRLİKTE NASIL YAŞAMAK İSTİYORUZ?

Eğlenmek ve oyun

Birlik olmak

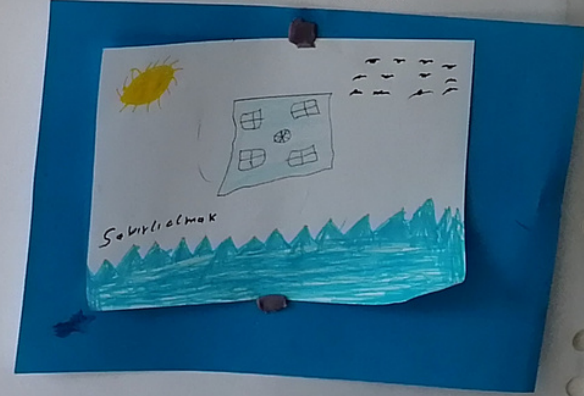

Destek olmak

Güvenli ortam

Sabırlı olmak

Eylül 2022-Ağustos 2023 Dönemi

İzleme-Değerlendirme Raporu

Eylül 2022-Ağustos 2023 Dönemi İzleme-Değerlendirme Raporu

Yazanlar: Aysun Koca, Işıl Seray Gencer

Katkı Sunanlar: Ayşenur Ulu, Aytül Özcan, Şefika Kübra Kalender

Sulukule Gönüllüleri Derneği

Ağustos 2023

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	2
<u>Giriş</u>	3
Amaç	3
Yöntem	3
Etik Çerçeve	4
<u>Oyun ve Çocuğun İyi Olma Hali İlişkisi</u>	5
Mevcut Durum ve İhtiyaçlar	5
Atölyeler ve İzleme Sistemi	7
<u>Bulgular</u>	8
Atölyelerin Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkileri	8
• İletişim ve akran ilişkileri	8
• Duygular ve ihtiyaçlar	12
• Katılım	15
Atölyelerin Kadınların Davranışları Üzerindeki Etkileri	17
• İletişim kurma ve duyguların paylaşımı	17
• İhtiyaçlarını fark etme ve beceri kazanma	18
<u>SONUÇ</u>	20
Bulguların Özeti	20
Sorunlar	21
Güçlü Yanlar	21
Öneriler	22
EKLER	23

Teşekkür

Bu rapor, Sulukule Gönüllüleri Derneği (SGD)'nin uyguladığı **masal, oyun, sanat ve spor-beden hareketleri atölyelerine** dair hedeflerinin güçlü ve geliştirilebilir yanlarının ortaya konması, faaliyetlerin etkisinin ortaya çıkarılabilmesi ve gelecekte yapılacak faaliyetler için öneriler geliştirilebilmesi amacıyla hazırlandı.

Eylül 2022 - Ağustos 2023 döneminde gerçekleşen faaliyetler, Haklara Destek Programı, Dalyan Vakfı, EMpower Vakfı, Sivil Toplum için Destek Vakfı ve bireysel bağışçılarımızın finansal destekleri ile tamamlandı. Desteklerinden ötürü kendilerine teşekkür ederiz.

6-18 yaş grubundan toplam **131 çocukla** düzenli olarak masal, oyun, sanat, ritim, spor-beden hareketi atölyeleri; toplam **14 kadınla** güçlendirme atölyeleri yapıldı.

Faaliyetlerin tüm aşamalarına **17 saha çalışanı, gönüllü ve kolaylaştırıcı** eşlik etti. Her birine teşekkür ederiz. Atölyelere dahil olup, görüş ve önerilerini tüm açıklığı ile bizimle paylaşan bütün katılımcı çocuklara da teşekkür ediyoruz.

Sulukule Gönüllüleri Derneği

Destekçilerimiz

This project is funded by
the European Union.
Bu proje Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

HAKLARA DESTEK
İnsan Hakları Örgütlerini
Destekleme Programı

GİRİŞ

Amaç

SGD'nin amacı uyguladığı **atölyeler aracılığıyla çocukların ve kadınların iyi olma halini desteklemektir**. Çocukların iyi olma hallerinin desteklenmesi ile okulla olan bağlarının da güçlenmesi amaçlanmaktadır. SGD için çocuklar ve kadınların iyi olma hallerinin desteklenmesi uzun vadede **okulu terki önleme** için mevcut durumda üzerinde yoğunlukla çalışılması gereken öncelikli bir konudur.

Derneğin bu dönemki **hedef kitlesi 6-18 yaş arası çocuk ve gençler, onların bakım verenleri ile öğretmenleri ve dernek faaliyetlerine katılan kadınlardır**. SGD hedef kitlesinin iletişim kurma biçimlerinin çeşitlenmesi, duygularını tanıması, ihtiyaçlarını keşfetmesi ve ifade etmesi, farklı kişilerle bir arada olabilmesi, katılımının artması ve becerilerinin gelişmesi yönlerinden gelişmesini ve değişmesini hedeflenmektedir.

Bu raporla, Sulukule Gönüllüleri Derneği tarafından dernek mekânında, okullarda ve İBB Sulukule Mahalle Evi'nde uygulanan atölyelerin **2022-2023 döneminde katılımcı çocuklar ve kadınlar üzerindeki hedeflenen etkilerin anlaşılması**, süreç boyunca **aksayan yönlerin tespit edilmesi** ve gelecekte yapılacak yeni program ve projeler için **öneriler geliştirilebilmesi** amaçlandı.

Yöntem

Bu rapor hazırlanırken **niteliksel araştırma yöntemlerinden** yararlanıldı. Atölye gönüllüleri ve kolaylaştırıcıları atölyeler tamamlandıktan sonra bir **değerlendirme formu** doldurdular. Değerlendirme formlarının açık uçlu sorulardan oluşması, formu dolduran kişinin kendi düşünce ve tespitlerini yazabilmesine imkân verdi. Soruların değişim hedeflerini düşündüren sorular olmasına dikkat edildi. Ayrıca, tüm çalışmaların bitiminde, atölyelere katılan çocuklarla, kadınlarla, gönüllülerle ve çocukların bakımverenleriyle **odak grup görüşmeleri** ile **birebir görüşmeler** yapıldı.

Bulguların yorumlanması da niteliksel metodlarla yapıldı. Değerlendirmeler, tüm katılımcıların kendi cümleleri ile zenginleştirilerek aktarıldı.

Etik Çerçeve

SGD, çocuklarla yürüttüğü bütün çalışmalarında **Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BM ÇHS)** başta olmak üzere ulusal ve uluslararası insan hakları standartlarını temel alır. Bu raporun etik çerçevesi oluşturulurken BM ÇHS'nin dört temel ilkesi (ayırım gözetmeme, çocuğun öncelikli yararı, katılım ve yaşama ve gelişiminin desteklenmesi), Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association-APA) çocuk katılımcılarla yürütülecek çalışmalar için hazırladığı **etik ilkeler** ve SGD'nin **Çocuk Güvenliği Politika ve Prosedürleri** belgesi dikkate alındı. Araştırma etiğinde en önemli husus, katılımcı (yetişkin, çocuk ya da hayvan) üzerinden yarar sağlamama ve ona zarar vermemedir.¹ Tüm görüşmelerde ve raporlaştırma aşamasında bu ilke temel alındı.

Gizlilik ilkesi gereği, katılımcıların kimlik ve iletişim bilgileri SGD'de saklıdır. Rapor boyunca herhangi bir katılımcının kimliğini belli edecek hiçbir alıntıya yer verilmedi. Görüşmeye başlamadan önce, katılımcılara çalışma hakkında bilgi verildi, randevu oluşturuldu. Görüşme sırasında ise ses kaydı konusunda sözlü onayları alındıktan sonra sorulara geçildi. Çocuklarla görüşmeleri yapanların, çocukların da tanıdığı kişiler olmasına özen gösterildi.

¹ Araştırma etiğine dair maddeler ve bu maddelere dair geniş açıklamalar Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association-APA) tarafından ilk kez 1953 yılında "Ethical Standards Of Psychologists" adıyla yayımlanmış, 2017'de yapılan güncelleme ile "Ethical Principles Of Psychologists And Code Of Conduct" adıyla bir kitapçık yayımlanmış ve etik konusunu 5 maddede toplamıştır. Çocuk gelişimi araştırmaları topluluğu (Society for Research in Child Development-SRCD) özellikle çocuk katılımcılarla yürütülecek çalışmalar üzerinde durarak bu 5 madde üstünden temellendirilmiş ve genişletilmiş 16 maddelik bir etik raporu paylaşmıştır. Detaylı bilgi için: <https://www.srkd.org/about-us/ethical-standards-research-children> ve <https://www.apa.org/ethics/code/ethics-code-2017.pdf> adreslerine bakılabilir.

OYUN VE ÇOCUĞUN İYİ OLMA HALİ İLİŞKİSİ

Mevcut Durum ve İhtiyaçlar

Çocuğun iyi olma hali, çocuğun yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve öznel iyi olma halini ön planda tutan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımdan önce iyi olma hali çocuğun fiziksel sağlığı ve başına olumsuz bir olay gelmemesi üzerinden tartışılmaktaydı. Fakat bu yaklaşımın gelişmesi ile vurgu çocuğun olumlu deneyimlerine, haklarına erişebilmesine ve katılımı gibi konulara döndü.² Böylece çocuğun iyi olma hali; sağlık, maddi durum, eğitim, yaşam koşulları, ilişkiler gibi geniş bir yelpazede çocuğun refahını ele alarak bütünsel bir bakış açısı sunabildi ve çocuğun bütünsel gelişimi ile potansiyelini üst seviyeye çıkarabilmesi sağlandı.

Çocuğun gelişimi açısından öne çıkan en önemli unsurlardan biri bağımsız davranışlardır. Oyun oynamak, çocuğun bu bağımsız davranışları en rahat gösterebildiği alanlardan biridir. Burada oyun derken neyin kast edildiği de önemlidir. Literatüre bakıldığında oyun, çocuğun isteyerek ve eğlenerek yer aldığı belli bir amaca yönelik olan/olmayan, kurallı/kuralsız olarak gerçekleşen ve gelişimine katkısı olan bir öğrenme süreci olarak tanımlanır.³ Bu tanım doğru olmakla birlikte, eksiktir. Bu tanım çocuklara yaptırıldığında önemli olanın şu iki kriter olduğu ortaya çıkmıştır: a)oyunu kendilerinin kurmuş olmaları ve b)ortamda onları kontrol eden bir yetişkinin olmaması.⁴

Oyun, çocukların kendilerini, dünyayı tanımasına fırsat verir ve fiziksel, motor, sosyal, duygusal, zihinsel gelişimini sağlar. Oyun oynamanın belki de en önemli işlevlerinden birisi çocuğun iyi olma hali olan ilişkisini güçlendirmesidir. Yapılan bir araştırmada çocuklara onları neyin mutlu ettiği sorulduğunda verdikleri cevap “oyun” olmuştur.⁵ Oyun oynamak çocuk için vazgeçilmezdir. Bu yüzden ki, Türkiye’nin de imzacısı olduğu **Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**’de oyun oynayabilmek 31. maddede bir hak olarak tanımlanmıştır.

² Tatlıcıoğlu, O. (2022). Çocuk refahı alanında yeni bir yaklaşım: Çocuğun iyi olma hali yaklaşımı ve göstergeleri. Ufuk Ötesi Bilim Dergisi, 22 (2), 143-166. [10.54961/uobild.1197536](https://doi.org/10.54961/uobild.1197536)

³ Seyrek, H. & Sun, M. (1991). Çocuk oyunları, okul öncesi eğitimde oyun dersi. İzmir: Mey Yayınları.

⁴ Goodhall, N. & Atkinson, C. (2019). How do children distinguish between ‘play’ and ‘work’?: Conclusions from the literature. Early Child Dev Care, 189, 1695-1708. [10.1080/03004430.2017.1406484](https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1406484)

Oyun oynamak sadece normal şartlar altında değil, kriz durumlarında da kritiktir. Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve 11 ili etkileyen deprem son dönemlerde yaşanan en büyük kriz durumlarından biridir. Özellikle deprem gibi doğal afetlerde en riskli gruplar arasında yaşlılar ve gençler ile birlikte çocuklar bulunur.⁶ Bir doğal afetten sonra yaşananları anlamlandırmak çocuklar için zor olabilir. Tam bu noktada oyun oynamanın önemi tekrar karşımıza çıkar. Kriz durumlarında oyun, terapötik ve iyileştirici olan bir araç haline dönüşür ve iyileşmeye giden bir yol sağlar. Çocuk oyun oynayarak normalliği geri kazanır, deneyimlerini anlamlandırır, öz-değerini yeniden yapılandırır, yaratıcılığı besler ve derin bir aidiyet duygusunu besleyen ilişkiler kurabilir.⁷

Oyun kimi zaman yetişkin tarafından boş zamanlarda vakit geçirmek için yapılan bir aktivite olarak algılsa da oyun çocuk için çok daha önemlidir. Yukarıda anlatıldığı gibi oyun oynamanın çocuklar için birçok faydası bulunmakla beraber, iyi olma halleri için vazgeçilmezdir. Oyun oynamak çocuk için yemek yemek, su içmek, uyumak kadar önemlidir. Bu yüzden de çocukların iyi olma halinin düşünüldüğü her yerde oyunla ilgili de düşünülmesi ve tartışılması gerekir.

Bu raporda ele alınan tüm faaliyetler de bu yaklaşım temel alarak gerçekleştirilmiştir. Sulukule Gönüllüleri Derneği kurulduğu günden beri çocuklarla temas halinde olduğu her faaliyette oyunun öneminin ve gerekliliğinin farkında olarak hareket etmektedir. Çocuğun iyi olma hali için yapılan çalışmalarda oyun ile öğrenme ve güçlenmeyi hedefler.

⁵ Gray, P., Lancy, D. F., & Bjorklund, D.F. (2023). Decline in independent activity as a cause of decline in children's mental wellbeing: Summary of the evidence. J Pediatr, 24(260), 1-13.

⁶ Erkan, S. (2010). Deprem yaşayan ve yaşamayan okul öncesi çocukların davranışsal/duygusal sorunlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 56-62.

⁷ King-Sheard, M. & Mannello, M. (2017). Access to play for children in situations of crisis: Synthesis of Research in Six Countries (T. Casey, Ed.). International Play Association.

Atölyeler ve İzleme Sistemi

Bu rapora konu olan **atölyeler, çocukların iyi olma halini destekleme ihtiyacıyla oluşturuldu**. SGD'nin yaptığı çalışmaların amacı olan 6-18 yaş grubu çocukların ve kadınların atölyeler aracılığıyla ile fiziksel, sosyal ve bilişsel anlamda güçlendirilerek iyi olma hallerinin desteklenmesi süreci de bu ihtiyacı besliyor. Atölyeler boyunca çocukların iyi olma halini izlemek için iletişim, duygular, ihtiyaçları keşfetme, uyum, katılım ile kadınların iletişim, duygular, ihtiyaçları keşfetme ve becerilerinin güçlenmesine ilişkin göstergelerden yararlanıldı.

Atölyeler SGD'nin 2016 yılından bu yana sahada uygulayıp çocuklardan aldığı öneriler ışığında güncellediği içeriklerle ve atölye kolaylaştırıcılarının saha deneyimleriyle oluşturuldu. Atölyeler oluşturulurken oyun temelli olmasına dikkat edildi.

Dernek mekânında, okullarda ve İBB Sulukule Mahalle Evi'nde farklı yaş gruplarına uygun atölyeler uygulandı. **6-8 yaş grubu** çocuklarla **masal atölyesi**; **8-10 yaş grubu** ile **masal, ritim ve oyun** atölyeleri; **10-14 yaş grubu** çocuklarla **spor-beden hareketi, ritim ve stop-motion animasyon** atölyeleri, **15-18 yaş grubu** çocuklarla **edebiyat ve sanat** atölyeleri yürütüldü.

Kadınlarla toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadın güçlendirme çalışmaları, kadının insan hakları ve hayata daha çok katılımını sağlamak amacıyla bilgilendirme ile okuma çalışmaları yapıldı.

BULGULAR

Bu bölümde toplanan veriler, değişim teorisinde belirlenen göstergeler çerçevesinde yorumlandı. Çocuk atölyeleri ile kadınlara yönelik atölyeler ayrı başlıklar olarak, konu ile ilgili değişimler ve göstergeler çerçevesinde ele alındı. Analizlerde çocukların, kadınların, gönüllülerin ve kolaylaştırıcıların kendi sözlerine de yer verilerek anlatımın güçlenmesine özen gösterildi. Buradaki bulgularda saha verisini topladığımız masal, oyun, sanat ve spor ve beden hareketleri atölyelerine dair veriler yorumlandı.

Atölyelerin Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkileri

Bu bölümde kolaylaştırıcı ve gönüllülerce doldurulan değerlendirme formlarından ve çocuklar, bakımverenler ve gönüllülerle yapılan odak grup görüşmelerinden edinilen bilgiler ışığında atölyelerin çocukların iletişim becerileri ve akranları ile ilişkileri, duygularını ve ihtiyaçlarını paylaşabilme halleri ile katılımlarına dair etkilerine bakıldı.

İletişim ve Akran ilişkileri

Bu başlık altında, çocukların kendini ifade etme halleri ile söz alma biçimleri ve sıklıkları, grup kurallarına dikkat etmeleri ve kendinden farklı cinsiyet/etnik veya dilsel kimlikten akranlarına davranış ve iletişimlerine dair göstergeler izlendi.

Kolaylaştırıcılar ve gönüllüler, **çocukların kendilerini ifade ederken kullandıkları araçların** çeşitlendiğine dair çok fazla gözlem yapamamış olsalar da formu dolduranların çoğunluğu (%78) çocukların kullandıkları kelimelerin çeşitlendiğini izleyebildiklerini belirtiyor. “**Zaten x [çocuk]’i aldıktan sonra eve gelene kadar anlatıyordu. Anne (atölyede) şöyle yaptık anne böyle yaptık diye**” sözlerinden de çocukların bakımverenleriyle paylaşımlarında artış olduğu söylenebilir.

Gönüllüler ve kolaylaştırıcılar, atölyelerin **çocukların iletişim becerilerini** desteklediğine dair göstergelerden **konuşma sırasını bekleme (%78), daha az söz kesme (%89)** gibi davranışlarda gelişmeler gördüklerini şu sözlerle somutlaştırıyorlar.

%78

Kullandığı
Kelimelerde Çeşitlenme

%78

Konuşma
Sırasını Bekleme

%89

Daha Az
Söz Kesme

“(...) ilk başlarda söz kesme işte sözü atlama ya da sadece ben konuşacağım durumları oluyordu ama bu noktada x [kolaylaştırıcı] dahil oldu ve zamanla bu azalmaya başladı.”

[Gönüllü görüşü]

Gönüllü anlatımlarına göre, çocuklar, söz kestiklerinde ne kendileri ne de atölyedeki yetişkinlerin konuşabildiğini, dolayısıyla da oyuna geçemediklerini fark ettiler. Daha az söz kesme davranışı atölyeler arasında en fazla okuldaki masal (6-8 yaş) ile spor-beden hareketi (8-10 yaş) atölyelerinde gözlemlendi.

“En net gözlemlediklerim atölyenin başlangıç aşamasında birbirlerinin sözlerini çok fazla kesiyorlardı zamanla daha az söz kesmeye başladılar. Konuşmak için bekleme ve söz istemeye başladılar diğer türlü ortaya kocaman bir boşluk çıkıyordu ve çocuklar bunun farkına vardıkları için zaman zaman söz kesseler de birbirlerini beklediler. Ritim atölyesi yaptığımız zaman herkes ayrı bir telden hareket etmeye başlayınca biz durduk onlar devam edip bir süre sonra durup farkına vardılar ortaya kuru bir gürültü çıkıyor birlikte çalamıyorduk sonrasında ekipçe ritim tutmaya başladık.”

[Gönüllü görüşü]

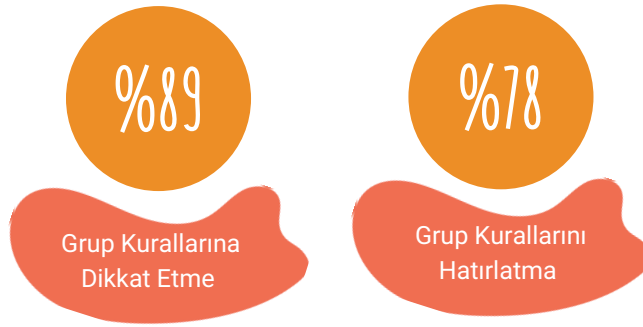
Gönüllülerden birinin “(...) birbirine izinsiz dokunmama, işte hakaret içeren sözler söylememe, birbirinin sözünü kesmeme... bunları oturtmak biraz zaman aldı. Son zamanlarda yine böyle şeyler yaşansa da işte ya birbirlerini uyarıyorlardı ya da biz uyarıyorduk ve hani şey oluyordu, kesiliyordu ama başta zordu. (...) Ama bir şeyler oturdu aşağı yukarı. Mükemmel bir şey beklemiyorduk zaten.” dediği gibi okul, dernek ve İBB Sulukule Mahalle Evi’ndeki tüm atölyeler için **çocukların iletişim becerileri üzerinde olumlu etkiler** bıraktığını söylemek doğru olacaktır.

Öte yandan atölyelerde dil çeşitliğinin olduğuna ve zaman zaman tercüman desteğine ihtiyaç duyulduğundan bahseden gönüllüler de bulunuyor. Gönüllüler, okula düzenli devam etmeyen çocuklarla yapılan atölyelerde çocukların bir yetişkinle kurduğu iletişim biçiminin olumsuz anlamda farklı oluşundan **“Nasıl bir iletişim kurmaları gerektiğini zamanla ... yani bizim onlara yaklaşımımız bunu zamanla belirledi.”** şeklinde ifadelerle bahsettiler. Bu tespit de **okulların** çocukları sadece akademik açıdan destekleyen bir ortam olmadığını, **sosyal ve duygusal gelişimlerinin beslendiği ortamlar** olduğunu yeniden hatırlatıyor.

Önceki bölümlerde değinildiği gibi Türkiye’de günde 1 saatten az süre oyun oynayan çocukların oranı oldukça yüksektir (yüzde 61). Çocukların, iletişim becerilerin gelişmesiyle oyuna daha fazla zaman kaldığını görebilmeleri, bu tutum değişikliğinin kalıcı olmasını sağlaması ve oyun haklarını desteklemesi açısından dahi değerli bir adımdır.

Değerlendirme yapan gönüllü ve kolaylaştırıcıların **yüzde 89’u** atölye katılımcısı **çocukların grup kurallarına dikkat ettiği** konusunda hemfikir oldu. Bu konuya dair gözlem yapılamayan tek atölye 8-10 yaş grubu ile uygulanan oyun atölyesi grubuydu. Kolaylaştırıcılardan birisinin paylaştığı **“Grup kurallarını benimsemeleri ilk döneme göre ikinci dönem çok daha hızlı oldu.”** şeklindeki gözlemi, uzun dönemli çalışmanın önemini ve etkisini gösteriyor.

Çoğunluğa göre (**yüzde 78**) çocuklar atölye esnasında akranlarına grup kurallarını **hatırlattılar**. Bir gönüllü de bu gözlemi **“Birbirlerine izinsiz dokunmak yok, hakaret etmek yok, dinleyelim diye uyarılar yaptıklarını gördüm.”** ifadeleri ile destekliyor. Bu türden gözlemler grubun güven bağının oluşmaya başladığının göstergelerinden sayılabilir. Öte yandan bir başka gönüllünün **“Grup içerisinde atölyenin işleyişinin sık sık sekteye uğrama sebebinin bu olduğunu fark ettikçe daha çok riayet etmeye başladılar.”** sözlerinin de desteklediği gibi, çocuklar, oyuna devam edebilmenin ilk aşamalarından birisinin ekip olmayı becerebilmek olduğunu anlamaya başlıyorlar. Oyun atölyesine dahil olan gönüllüler bu davranışa dair bir değişim olmadığını paylaştı.

“Normalde belki bu tip gruplarda çocuk etkinliklerinde yani bir, iki tane zor çocuk olur ama işte grup dinamiği oturur ve ilerler. Biz ilk başladığımızda ben şok olmuşum. Yani şampiyonlar ligi gibiydi. Öyle söyleyeyim. Yani nasıl oturacağını da anlayamamıştım. Ama x [kolaylaştırıcı] şey dedi bana bir atölyeden sonra, yani sınırı zorluyorlar. Sınırı zorlayacaklar iki atölye ve göreceksin üçüncü atölyede oturacak. Gerçekten dediği gibi de oldu. Zorladılar, zorladılar ve grup oturdu, kurallar da oturdu. Hani onu öğrendim mesela bu dakikadan sonra hani çalıştığım gruplarda öyle ağır bir tecrübeden sonra çok şey yapacağımı tahmin ediyorum bu yani daha tecrübeli başlarım olaya diye düşünüyorum.”

[Gönüllü görüşü]

Benzer şekilde grup dinamiğinin oturduğunu, grup içinde arkadaşlıkların başladığını çocuklardan birisi de şöyle anlattı:

"A: Atölyeden sonra peki daha fazla birlikte vakit geçirmeye başladınız mı?
B: Böyle hep beraber çıktıklarında diyorlardı napcaz şimdi, çok canım sıkıldı. Darbuka çalarken sıkılmıyordu. Aynı şekil benim de öyle dedim. Topumu alayım maç oynarız dedim. Maç severim ben dedim. Aa güzel plan dedi. Hadi gidelim oynayalım dedi."

[Çocuk görüşü]

Çocukların atölyelerde **farklı cinsiyet/etnik veya dilsel kimlikten gelen akranlarıyla arkadaş olmaya başladığı** çoğunluk tarafından (%89) gözlenirken; çocukların **birbirlerine karşı kullandığı ifadelerde** bir değişim gözlenemedi (%78). Çocukların atölye sırasında kendinden farklı cinsiyet/etnik/dilsel kimlikten akranları hakkında kullandığı ifadelerde gözlenen kısıtlı değişim 10-12 yaş oyun atölyesi ile 8-10 yaş spor-beden hareketi atölyesinde görüldü. Gönüllülerden birisi ise **"Çocuğun fiziksel olarak kas becerileri çok gelişmiş değil. Yaşıtlarına göre biraz ufak tefek bir çocuk ve ritim atölyesi yapıyorduk hep beraber ve bu ritim atölyesinde arkadaşları belli bir süre sonra şöyle tutacaksın, bak hani şunu şöyle yaparsan bunu yapabilirsin, hadi şunu şöyle yap gösteriyorlardı."** şeklinde ekip olmaya dair izlenimlerini paylaştı. Bu gözlem hem kendisini hem de atölyedeki yetişkinleri motive eden, yapılan çalışmaların somut etkisinin görüldüğü anlardan birisi oldu. Böylece çocuğun iyi olma halini destekleyen etmenlerden olan 'ilişkiler'in, **atölyeler içinde kendiliğinden gelişen akran iletişimi ve uyumu ile desteklendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.**

Farklı cinsiyet/etnik veya dilsel kimlikten gelen

%89

Akranları ile arkadaş olma

%78

Akranlarına karşı kullandığı ifadelerde değişimin gözlemlenmemesi

Duygular ve İhtiyaçlar

Bu başlık altında, çocukların duygularından bahsetmelerine dair göstergeler ile hem kendilerinin hem de akranlarının fiziksel ve duygusal ihtiyaçları fark edip ifade edebilmesi, kendileri ile ilgili hayallerini gerçekleştirebilmek için neye ihtiyacı olduğunu düşünmeye ve anlatmaya dair davranışları izlendi. Çocuğun iyi olma halinin, sağlık, maddi durum, eğitim, yaşam koşulları, ilişkiler gibi bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasına duygular, ihtiyaçlar ve bunları ifade edilebilmesinin de dahil olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

Duygulara ilişkin değişimler bazı atölyelerde daha net izlenirken, bazılarında bu konudaki izlere rastlamak için biraz daha zamana ihtiyaç olduğu fark ediliyor. Örneğin gönüllülerden birisi İBB Sulukule Mahalle Evi'nde yürütülen atölye için **"Benim grubumda açıkçası öfke kontrolü problemi olan çocuklar olduğu için yani hani durup onun farkına varıp bununla ilgili konuşmaya varana kadar daha çok her şeyi enerjiye döküp, müziğe döküp, ritme döküp, harekete döküp o şekilde dönüştürmeye çalıştığımız için bu anlamda pek gözlemim olmadı."** gibi nedenlerle duygulara dair net gözlemler yapamadıklarını anlatıyor. Diğer atölyelerde çocukların atölye ortamını güvenli ortam olarak gördükleri için **duygularından daha rahat bahsetmeye** başladığını, mesela sadece "iyiyim" diye geçiştirmediklerini gözlediğini anlatan gönüllüler (%67) oldu.

Farklı duygu ifadeleri kullanımları yine en fazla dernek ve okullardaki atölyelerde (%56) izlenebildi. Bir yandan da çocukların ihtiyaç ile duygu ifadelerini karıştırdığı fark edilmiş.

%67

Duygularından daha rahat
bahsedebilme

%56

Farklı duygu ifadeleri
kullanabilme

"(...) özellikle birkaç çocuk için herhangi bir soru sorulmadan dahi duygulardan bahsederken çeşitli benzetmeler yapmaları, zamanla açılmaları ve söylediklerini detaylandırmaları söz konusu oldu. Örneğin "sinek gibi hissediyorum." gibi bir cümle kurulmuş ve açıklaması yapılmıştı."

[Gönüllü görüşü]

"Mesela işte kuş olsam uçam, işte kuş gibi hissediyorum. Çok özgür, hafif hissediyorum falan gibi cevaplar da gelmişti."

[Gönüllü görüşü]

Bir yandan da bir gönüllünün “Duyguların ne olduğuna dair ya da nasıl duygular var dünyada ona dair kelime dağarcıkları çok azdı. Mesela şey, bir duygu kartı vardı. Onu kendi gruplarına anlatmaları gerekiyordu, onda da çok zorlanıyorlardı. Mesela o duygunun ne olduğunu bile anlamakta zorlanıyorlardı ki, anlatmak zaten imkânsız hale geliyordu.” sözleriyle ifade ettiği duyguların anlaşılması ve ifadeye yansıyabilmesi, belirlenen atölye sürelerinde yeterli olamayabiliyor.

Belirtmek gerekir ki, 2019’dan bu yana hazırlanan izleme değerlendirme raporlarında çocuklarda en zor gözlemlenen değişimlerin başında duygularıyla ilişkisindeki güçlenme geliyor.

Kolaylaştırıcılar ve gönüllülerin çoğunluğuna göre (%67) çocuklar atölyeler sırasında, en fazla da spor-beden hareketi atölyelerinde **nelere ihtiyaçları olduğunu** söyleyebildiler. Bu gözlemi bir bakımveren “**Daha çok özgüveni oldu diyebilirim. Biraz içine kapanık bir kızdı.**”; bir gönüllü ise “**İhtiyaçlarını söyleyebiliyorlardı, güven bağından sonra.**” sözleriyle desteklediler. Kolaylaştırıcı ve gönüllülerin üçte biri tüm yaş gruplarında bu değişime dair gözlem yapamadıklarını not etti.

%67

İhtiyacını söyleyebilme

“İhtiyaçlar üzerine uygulamalar yapmış, konuşmalar ve değerlendirmeler yapmış olsak da bununla ilgili atölyelere doğrudan yansıyan bir değişim gözlemleyemedim.”

[Gönüllü görüşü]

Gelecek hayallerine dair istek ve ihtiyaç belirtme hali en çok sanat ve spor ve beden hareketi atölyelerine katılan çocuklarda gözlemlendi (%44). Öte yandan çocuklardan birisinin paylaşımında da görüldüğü gibi **çocukların gelecek hayallerinin hiç olmadığı ya da çok sınırlı olduğu dikkat çekiyor.**

%44

Gelecek hayallerine dair istek ve ihtiyaç belirtme

A: Peki buna böyle devam etmek ister misin? Müzikle ilgili bir şey yapmak ister misin, aklında var mı?

B: Gerek yok. Okula gitmek istemiyorum annem zorla yolluyor beni. 8’e kadar okurum, başka okumam, dedim.

A: Hayalin yok mu, üniversiteye giderim, şöyle mesleğim olur?

B: I-ıh, hiç yok.

A: Ne yapmak istersin peki?

B: Hiçbir şey.”

[Çocuk görüşü]

Gönüllüler, **8-10 yaş grubu oyun atölyesine** katılan **çocukların gelecek hayallerinden hiç bahsetmediklerini**; **masal atölyesinde ise bu türden bir gözlem yapamadıklarını** not ettiler. Bu durumun sebebi her iki atölyedeki çocukların 6-8 ve 8-10 yaş grubu olmasından kaynaklı olabilir.

Kolaylaştırıcı ve gönüllülere göre çocuklar atölyeler esnasında **kendi duygusal ihtiyaçlarını kısıtlı bir şekilde dile getirebilmiş (%44)**, **akranlarının ihtiyaçlarını kendilerinden daha fazla (%56)** anlayabilmiştir.

Atölyelerin yapıldığı mahalle olan Karagümrük'ün çocuk yoksulluğunun somut olarak görüldüğü, sağlıklı yaşam koşullarının karşılayamayan, deprem gibi olası afete dayanıklı bir yapı stokuna sahip olmayan bir mahalle olması gibi gerekçeler, **çocukların öznel ihtiyaçlarını görünmez kılıyor**. Bu durum da çocuğun iyi olma halinin bütüncül bir biçimde hayata geçmesini engelliyor.

Katılım

Bu başlıkta çocukların atölyeye söz haklarını kullanabilmeleri ve dâhiliyetleri izlendi.

Değerlendirme yapan gönüllüler ve kolaylaştırıcıların çoğunluğu (yüzde 89), çocukların atölyeler boyunca **söz alma sıklığının** arttığını not ettiler. Bu değişimle ilgili olarak sanat atölyesinde yeterli gözlem oluşamadı.

Benzer şekilde gönüllü ve kolaylaştırıcıların çoğunluğu çocukların atölye esnasında herhangi bir karar alınırken dahil olmaya başladığı, atölye kapanış çemberlerinde değerlendirme yapma sıklıklarının ve grup kuralları belirlenirken katılımlarının arttığını gözledi.

%89

Söz alma sıklığında artış

“Söz alma sıklığının genel katılım ve değerlendirmelere baktığımda arttığını söyleyebilirim. Hep katılım sağlayan çocukların yanı sıra genelde daha az katılan çocukların da konuya ve ilgisine göre paylaşımı arttı.”

[Gönüllü görüşü]

Gönüllü görüşlerine göre **kız çocuklarının** sayısı az olsa da **tüm süreçlerde her zaman daha fazla katılımcıydılar ve daha düzenli** geliyorlardı. Atölyelerin doğrudan hedefi olmasa da toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten içerikleri ve uygulayıcıların destekler davranışları sayesinde **kız çocuklarının katılımlarının arttığını söylenebiler.**

“Kızlar hani orada kendilerine bir alan açıldığını görünce zaten daha da hevesli bir şekilde katıldılar. Daha bile çok katkı sağladıklarını söyleyebilirim.”

[Gönüllü görüşü]

“Kız ve oğlanların isteklilikleri benzerdi. Çemberde kızlar daha fazla katkı sunuyordu.”

[Kolaylaştırıcı görüşü]

Oyun atölyesine dahil olan çocukların değerlendirme yapılırken ve grup kuralları belirlenirken katılımcı olmadığını belirten gönüllüler de bulunuyor.

Katılımın düzensiz olması bir sorun olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Bu sorunun farklı okullardan gelen çocuklar için ortak zaman bulma güçlüğü, akademik başarıyı atölyeye tercih etme, kendisinden başka hiç kız çocuk olmaması sebebiyle gelmek istememe, grup çalışmasına uygun olmama gibi ele alınması gereken birçok farklı gerekçesi ve bileşeni tespit edildi.

“İlk dönemin sonunda dört çocuk atölyeye devam etmek istemedi. Bu çocuklardan ikisi uyumlu ve akademik başarıları yüksek diyebileceğimiz çocuklardı. Dönemin ortalarına doğru katılmak istemediklerini söylediler. Psikolojik danışman çocuklarla görüştü. Çocukların ve ailelerinin derslerden geri kalma konusunda kaygıları olduğunu öğrendi. Bir çocuk ise grup çalışmasından önce bireysel olarak desteklenmeye ihtiyacı vardı. Psikolojik danışman yönlendirmek istese de aile kabul etmedi. Diğer çocuk ise atölyenin ona uygun gelmemesi sebebiyle katılmak istemediğini söyledi. Devamsızlık yapan çocuklardan risk altındaki-dezavantajlı ve okula devam sorunu yaşayan çocuklar da vardı. Bu çocuklar her iki dönemde de devamsızlık yaptılar.”

[Kolaylaştırıcı Görüşü]

Bir bakımveren “Genelde galiba erkek çocuklar varmış. Kız çocuğu olsa daha iyi olur diyordu.” diyerek; bir kolaylaştırıcı ise **“İkinci dönem çoğunlukla oğlan çocuklarının düzenli gelmesi de iki cinsiyetteki akranlar arası öğrenme ortamını kurmamızı engelledi.”** sözleriyle atölyeler içinde kurulması hedeflenen kız-oğlan çocuk dengesinin önemini hatırlatıyor.

“İlk dönem akademik sebepler ve veli isteği ile veya çembere girememe ya da oyunlardan sıkılma sebepleriyle atölyeden çıkan çocuklar oldu.”

[Gönüllü Görüşü]

Okul içindeki atölyelerin ders saatlerinde yapılması, çocuklar ve bakımverenler açısından akademik başarıyı etkilemesi ile ilgili endişeleri doğuruyor, bu da beraberinde çocukların atölyeye devam etmemesi sorunlarını getiriyor.

Atölyelerin Kadınların Davranışları Üzerindeki Etkileri

Bu bölümde kolaylaştırıcı ve gönüllülerce doldurulan değerlendirme formlarından ve kadınlarla yapılan odak grup görüşmesinden edinilen bilgiler ışığında atölyelerin kadınların iletişimlerine, duygularını ifade etmelerine ile ihtiyaçlarını anlayabilmelerine katkısı ile okuma yazma becerilerinin gelişimi izlendi.

İletişim Kurma ve Duyguların Paylaşımı

Bu başlık altında, kadınların kendini ifade etme, söz alma biçimleri ile sıklıkları ve kolaylaştırıcıyla iletişimine dair göstergeler ile kadınların duygularından bahsetme halleri izlendi.

Atölyeye katkı veren kolaylaştırıcı ve gönüllüler kadınların atölyelerde **kendilerini daha iyi ifade ettikleri, söz alma sıklıklarının arttığı ve konuşmaya katılma konusunda istekli oldukları ve kolaylaştırıcıyla iletişimlerinin de güven bağından** kaynaklı oldukça rahat oldukları konusunda ortaklaşıyor.

Atölye katılımcısı kadınlar birisi dahil olduğu atölyelerin kendisine katkısını **“Bu dernek olmamış olsaydı, (...) ben çocuklarımın dersini umursamayacaktım. Bu bir. İkincisi bugün ne yaptınız, ne ettiniz, nasıl gitti [diye sormayacaktım]. Çünkü ben bunu nerden biliyorum? Benim annem abimi okula gönderdiği zaman, akşam geldiği zaman hatırlıyorum hiç sormuyordu. Sen hangi ödevi yaptın, okul nasıl geçti...Een azından ben bunları öğrendim derneğe geldiğim zaman. Bunların hepsi çocuklarım ve benim için müthiş bir şey. Bu benim içimde vardı zaten ama dernek bana bunu verdi.”** sözleriyle anlatıyor.

Kolaylaştırıcı da benzer şekilde **“Hakları konusunda bilgilendikçe günlük yaşamdaki duruşları, sorunları ifade edişleri ve çözüm yollarını araştırarak çözüm bulma konusunda becerilerinin geliştiğini düşünüyorum.”** sözleriyle yapılan güçlendirme çalışmalarının, farklı konuların tartışılmasını teşvik ederek kadınların kendine güveninin artışına katkısını vurguluyor

Hem kolaylaştırıcı hem de atölye destekçisi gönüllüler kadınların atölyeler boyunca duygularında daha rahat bahsetmeye başladığını ve farklı duyguların farkına varabildiğini söylüyor. Öyle ki, kolaylaştırıcı **“Anadili farklı olanlarla dahi duygularını paylaşma ve ifade etme becerisinde gelişme gözlendi.”** şeklinde vurgusunu arttırıyor.

Duygular gibi anlaşılması ve paylaşılması zor olan soyut konular grup dinamiği oturdukça ve grup içinde güven bağı oluştuğça gelişebildiğinin somut örneğini bir gönüllünün **“Onlar için yoğun olan duyguları daha rahatlıkla ifade etmeye başladılar. Gruba alıştıkça da duygularını ifade etme sıklıkları arttı. Duygularını tam olarak adını söylemeseler de metaforlar kullanarak duygularını ifade ettiler.”** şeklindeki paylaşımında görülebiliyor.

İhtiyaçlarını fark etme ve beceri kazanma

Bu başlıkta katılımcı kadınların ihtiyaçlarını fark etmeleri, ifade etmeleri ve ihtiyaçlarını karşılamak için çabalamaları incelendi.

Atölyeye katkı veren kolaylaştırıcı ve gönüllüler kadınların atölyelerde fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını ifade eder hale geldiği, ihtiyaçlarını karşılamak için uygun yollar aradıkları ve okuma yazma becerilerinin geliştiği konularında hemfikirler.

“Ben bir a harfini bilmeyen bir insan şu an her şeyi okuyabiliyorum çok şükür. Damla damla işte.”

[Kadın Görüşü]

“Mesela kendimi geliştirdim. Yolu öğrendim. Mesela hastaneye gidiyorum hiç kimseye sormadan kapılardan okuyorum.”

[Kadın Görüşü]

Kadın hakları, kadın sağığı, toplumsal cinsiyet eşitliğı temelinde kadın güçlendirme çalışmalarının, kadınların kendi cümleleri ile **“En çok aklımızda kalan sağığımızla ilgilenmediğiniz için x [kolaylaştırıcı] bizi uyardı. (...) göğsünde ağı var mı, sızı var mı? Nasıl hissedersin? Böyle yaparsan fark edersin... (...) Biraz da kendinize zaman ayırın. Hep çocuğum çocuğum diyorsunuz, biraz da anne olarak kendinize de zaman ayırın ki, çocuklarınıza faydanız olsun. Böyle çok güzel şeyler söyledi.”** ve **“Burada bittikten sonra defteri evde köşeye atarsan o kendi kendine hâl olmaz. O hep aklımdaydı zaten. Bütün işlerimi yapıyordum gene bir göz atıyordum ona. Hâlâ da ihmal etmiyorum.”** paylaşımlarında yerini bulduğı görülebiliyor.

Kadınlardan birisi ise yaşamındaki zorlukların derslerine de yansıdığını içtenlikle anlatıyor:

“Eskiden çok güzel okuyordum. Arkadaşların içinde en istekli bendim, en çabalayan da bendim ama bu sene hiç. (...) Ben artık hiçbir şeyle ilgilenemiyordum açıkçası.”

[Kadın Görüşü]

SONUÇ

Bu başlıkta, bulguların özetine, gözlemlerden edinilen **sorunlara**, SGD'nin **güçlü yanlarına** ve görüşme yapılan tüm gruplardan gelen **önerilere** yer verildi.

Bulguların Özeti

Tüm bu bulgular ışığında Eylül 2022-Ağustos 2023 arasında yapılan atölyelerin hem çocuklar hem kadınlar açısından değişim teorisinde belirlenen göstergeleri genel olarak ulaştığı söylenebilir. Bununla birlikte göstergelerin tam olarak gözlemlenmediği atölyeler de bulunuyor.

Bulgulara baktığımızda ise şunları söyleyebiliriz;

Atölyelerin çocuklar üzerinde olan etkisinde, iletişim ve akran ilişkileri başlığına bakıldığında, çocukların daha az söz kesmeye başladığı, akranlarını bu konuda uyardıkları, atölyedeki arkadaşları ile arkadaşlık ilişkileri kurmaya başladıkları görülebiliyor.

Duygular ve ihtiyaçlar başlığına bakıldığında, duyguları tanımlama ve ifade edebilme becerilerinde gözlem yapılamadığı görülüyor. Duygular ve ihtiyaçlar başlığında beklenen hedeflere ulaşılmasının atölye sürelerinin kısa olması, çocukları atölyeye alışmamış olması gibi sebeplerden kaynaklanmış olabilir. **İhtiyaçları fark etmenin ve dile getirmenin** ise daha çok büyük yaş grubundaki çocuklarda izlenebildiği ve çocukların akranlarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından daha fazla ifade etmesi dikkat çekmiştir.

Katılım başlığına baktığımızda, bazı atölyelerde düzenli katılımın sağlandığı ve çocukların konuşma, söz isteme sıklığının arttığı; bazı atölyelerde ise düzenli katılımın sağlanamadığı dikkat çekiyor. Bu durumun atölye saatleri ile derslerin denk gelmesi, çocukların ve bakımverenlerin eğitim kaygısı gibi sebepleri bulunuyor.

Atölyelerin kadınlar üzerinde olan etkisinde, iletişim kurma ve duyguların paylaşımı başlığına bakıldığında, kadınların kendilerini ifade etme, söz alma sıklıklarının arttığı gözlemlenmiştir. Dil problemine rağmen kadınların daha rahat bir şekilde kendini ifade ettiği ve duygularından bahsettikleri dikkat çekmektedir.

İhtiyaçlarını fark etme ve beceri kazanma başlığına bakıldığında, hem okuma yazma becerilerinin ilerlediği hem de kadın hakları ve kadın sağlığı gibi konularda bilinçlendikleri izlendi.

Sorunlar

Şubat ayında yaşanan depremlerin atölye rutini, düzeni ve katılımcıların ruh hallerini etkilememiş olması kaçınılmaz bir durum. Gönüllüler ve kolaylaştırıcılar tarafından belirlenen sorunların bunu göz önünde bulundurarak dikkate alınması önerilmektedir.

Sorunlar şöyle özetlenebilir;

- Farklı ana dile sahip çocukların bir arada bulunduğu atölyelerde iletişim sorunu yaşanması,
- Haklarının farkında olmayan çocukların varlığı,
- Derslerinden geri kalması endişesiyle bakımverenleri tarafından çocukların atölyelere katılımının önüne geçilmesi,
- Hem gönüllülerde hem de çocuklarda düzensiz katılımın olması,
- Bakımverenlerin çocukları derneğe getirme sorumluluğu sebebiyle çocukların katılımlarında aksaklıklar olması,
- Okuldaki atölye mekanının oyunları sınırlaması,
- Bireysel destek alması gereken çocuklara dair yönlendirmenin yeterli olmaması veya ailenin direnci ile karşılaşılması,
- Atölyelerde kız-oğlan dengesinin yeterince sağlanamaması,
- Atölye değerlendirme formlarının doldurulmasında aksaklıklar yaşanması,
- Atölye değerlendirme formlarının zor bulunması ve
- Odak grup görüşmelerinde hedeflenen sayıda kişi ile görüşülememesidir.

Güçlü Yanlar

SGD'nin güçlü yanları en fazla gönüllü değerlendirmeleri sırasında belirginleşti.

Buna göre,

SGD'nin güçlü yanları

- Oryantasyonun gönüllüleri sahaya yeterli bir şekilde hazırlaması,
- Mahalle ile yakın ilişkide olması ve hemen hemen katılımcı her çocuğun öyküsünü bilmesi,
- Ekibin gönüllüleri sürekli desteklemesi ve
- Çocukların katılım sorununu bertaraf etmesi açısından okul içindeki atölye düzenini sürdürebilmesi

şeklinde öne çıkarıldı.

Öneriler

Bu bölüm çocuklar, kadınlar, gönüllüler ve kolaylaştırıcılardan gelen önerilerin derlenmesiyle oluşturuldu.

- Atölyelerin içeriği, etkisi ve çocuğun katılımının önemi hakkında öğretmenler ve bakımverenlerle iletişim daha düzenli olabilir.
- Çocukların devamı konusunda özel yöntemler geliştirilebilir.
- Atölye programı ve içerikleri çocukların özellikleri ve ihtiyaçlarına göre hazırlanabilir.
- Birebir desteğe ihtiyacı olan çocukların tespiti grup dinamiği ve çocuğun grup çalışmasına uyumu açısından önemlidir. Hem kolaylaştırıcıların hem de gönüllülerin bakış açıları bu yönden geliştirilebilir.
- Kadın çalışmalarında içerikler daha fazla hayatın içinden olabilir.
- Kadınların konuşmak istedikleri konuları atölyeye getirmeleri sağlanabilir.
- Gönüllüler atölye planlamasına dahil olabilir.
- Tüm izleme değerlendirme süreci ve araçları kolaylaştırıcılara, gönüllülere ve hatta çocuklara sürecin en başında anlatılabilir.
- Gönüllüler için pilot değerlendirme form doldurma çalışması yapılabilir.

Tüm bu önerilere ek olarak atölye gruplarında **cinsiyet çeşitliliği, ev sahibi topluluk-mülteciler çeşitliliği sağlanmalıdır. Bu çeşitlilik atölyelerin tema ve hedeflerinde belirtilen değişimleri yakalamaya yardımcı olacak kriterlerdendir.**

EKLER

EK 1 – SORU FORMLARI

Çocuklar ve Gençler	Gönüllüler
Cinsiyet (not edilir)	Tanışalım
Yaş (sorulur)	Kayıt izni
Nasılsınız, günleriniz nasıl geçiyor?	SGD ile nasıl tanıştınız? Neden gönüllü olmak istediniz?
Kimin atölyesine katılıyordunuz? Atölyenin adını biliyor musunuz?	Bu yılın başında yapılmış oryantasyon sizi atölyelere hazırlamak için yeterli miydi?
Atölyeden aklında neler kaldı, hangi oyunlar kaldı?	Hangi atölyeye dahildiniz? Kim kolaylaştırıcıydı? Atölyelerde neler yaptınız? Atölyeniz kaç haftaydı, tamamına katılabilmiş miydiniz?
Atölye şunlar çok hoşuma gitmişti, şunları çok beğenmiştim, şunlar çok iyiydi dediğin şeyler nelerdi?	Atölyelerden aklınızda neler kaldı?
Atölyelerde istediğin gibi söz alabilmiş miydin? İhtiyaçlarını, isteklerini paylaşabilmiş miydin? Alamadıysan neler oldu? Sözü kesen oldu mu?	Kendi katıldığınız süre boyunca düşünürseniz; çocukların birbiriyle, atölye kolaştırıcısıyla ve sizinle iletişimde neler gözlemlediniz?

Çocuklar ve Gençler	Gönüllüler
Atölyede kızdığın bir an oldu mu hiç? Ne yaptın?	Kendi katıldığınız süre boyunca düşünürseniz; çocukların duygularını paylaştığı anlara şahit oldunuz mu? duygularını tanımlamada değişiklikler gözlemlediniz mi?
Atölye sırasında gürültü yapan, küfür eden, oyunu bozan birileri oldu mu?	Ekte birbirini tanımayan çocuklar var mıydı?
Atölye ekibindeki diğer çocuklarla iletişiminiz nasıldı? Arkadaş olduğunuzu düşünüyor musunuz?	Kendi katıldığınız süre boyunca düşünürseniz; çocukların kendi aralarında ve siz yetişkinlerle güven bağı kurabilirdiğini söyleyebilir misiniz?
Atölyelerde hiç tanımadığın çocuklar var mıydı? Onlarla birlikte oyun oynamak sana nasıl hissettirdi?	Atölyeler esnasında problemle karşılaştınız mı? Karşılaştığınız sorunları, çatışmaları nasıl çözdünüz? Daha çok kim çözdü? (Kolaştırıcı çözdüyse) siz olsaydınız ne yapardınız?
Herkes eşit derecede oyunlara dahil oldu mu sizce? Örnek vermek ister misin?	Çocuklar atölye günü ve saatini kendisi hatırlıyor muydu? Siz hatırlıyor muydunuz? Atölye esnasında istekisz olduğunu düşündüğünüz çocuklar oldu mu?
Atölyenizdeki grupta kızlar ve erkekler vardı. Kızlar ve erkeklerin aynı atölyede olması nasıldı? Herhangi bir kolaylığa veya zorluğa sebep oldu mu?	Kız ve oğlan çocuklar açısından atölyeleri değerlendirdiğinizde neler söylersiniz? Katılım düzeyleri, biçimleri ve devamlılıklarını düşündüğünüzde atölyeleri nasıl değerlendirirsiniz?

Çocuklar ve Gençler	Gönüllüler
Atölye günü ve saatini kendiniz hatırlıyor muydunuz? Size birisi mi hatırlatıyordu? Atölyeye gelirken hevesli oluyor muydunuz? Zoraki geldiğiniz günler olmuş muydu?	(grupta mülteci çocuk varsa) Mülteci ve Türkiyeli çocuklar açısından atölyeleri değerlendirdiğinizde neler söylersiniz? Katılım düzeyleri, biçimleri ve devamlılıklarını düşündüğünüzde atölyeleri nasıl değerlendirirsiniz?
Atölyedeki gönüllüler hakkında neler düşünüyorsun? Kimlerin adı aklında kaldı?	Atölye sürecinde dernek ekibi ve kolaylaştırıcılar tarafından yeterince desteklendiğinizi ve geri bildirim aldığınızı düşünüyor musunuz?
Gelecek yıl nasıl oyunlar olsun istersin?	Kendiniz açısından bu süreci değerlendirmek istesenez neler söylersiniz? Sizin kendinizde gözlemlediğiniz belli başlı değişimler oldu mu? Bu süreçte kazandığınızı düşündüğünüz bilgi beceri veya farkındalık durumları var mı? Varsa neler?
Geleceğin hakkında neler düşünüyorsun, planların var mı?	Tüm atölye sürecini düşündüğünüzde, ben şunu şöyle yapardım dediğiniz neler var?
	Yeni dönem için SGD'ye önerileriniz olur mu? // atölyelere ve formlara dair

Kadınlar	Bakımverenler
Tanışalım	Tanışalım
Nasılsınız, günleriniz nasıl geçiyor?	Nasılsınız, günleriniz nasıl geçiyor?
Buradaki derslere nasıl başladınız, hatırlıyor musunuz?	Kaç çocuğunuz var? Kaç çocuğunuz derneğin atölyelerine katılıyor?
Neler yapıyordunuz?	Çocuğunuz kimin atölyesine katılıyordu, hangi gün katılıyordu, neler yapıyordu? Bilginiz var mıydı?
Derslerden/Atölyelerden aklınızda en çok neler kaldı?	(Kolaylaştırıcının ismini biliyor ve söylediye) ...'nın sizinle hangi yolla iletişim kuruyordu? Sizi nasıl bilgilendiriyordu? Yeterli miydi?
Ü. Hanım ile iletişiminiz nasıldı?	Atölyelerin çocuğunuz üzerinde nasıl etkileri oldu? Çocuğunuzda hangi farklılıkları gözlediniz?
Derslerde zorlandığınız zamanlar oldu mu? Hangi açılardan?	Çocuğunuz derneğe geldikçe/atölyeye katıldıkça sizinle konuşmasında bir değişiklik farkettiler mi? Neler farkettiler? - kullandığı kelimeler, duygular burada sorulur-

Kadınlar	Bakımverenler
Derslerin size faydası oldu mu? Ne gibi faydaları oldu? - daha konuşkan olmak, kendine güvenmek, duygularından bahsetmek, kendini rahatlatmak, eşle/ çocuklarla daha sakin konuşmak gibi alt sorularla açılır-	Çocuğunuz derneğe geldikçe/atölyeye katıldıkça arkadaşlarıyla veya kardeşleriyle/ablasıyla/abisiyle konuşmasında bir değişiklik farkettiler mi? Neler farkettiler?
Dersler kendinizde neleri fark etmenize yardımcı oldu?	Çocuğunuz atölye günü ve saatini kendisi hatırlıyor muydu? Siz hatırlıyor muydunuz?
Derslerin okuma-yazma becerinize bir etkisi oldu mu? Nasıl?	İstekli miydi, yoksa siz söz verdik diye mi yolluyordunuz? İstekliydi demişse, nasıl anlıyordunuz?
Gelecekte neler yapalım istersiniz? Öneriniz veya şikayetiniz var mı?	Yeni dönem için bize önerileriniz neler olur?

EK 2 – ONAY FORMLARI

ÇOCUKLAR İÇİN ONAY FORMU

2022-23 yılı eğitim-öğretim dönemi boyunca haftada bir olacak şekilde Sulukule Gönüllüleri Derneği tarafından düzenlenen, Hattat Rakım Ortaokulu etkinlik salonunda gerçekleştirilecek spor-beden hareketleri atölyelerine,

Katılmak;

☐

İstiyorum

☐

İstemiyorum

Etkinlikler sırasında ses, görüntü ve video kayıtlarının çekilmesine;

☐

İzin veriyorum

☐

İzin vermiyorum

Çekilen fotoğraflar ve videoların Sulukule Gönüllüleri Derneği'nin web sitesinde ve sosyal medya hesaplarında yayınlanmasına;

☐

İzin veriyorum

☐

İzin vermiyorum

Ad-Soyad

Tarih:

İmza:

Varsa kendine ait telefon numarası:

Sulukule Gönüllüleri Derneği

Kuruçınar Sok. No:17 Karagömrük, Fatih, İstanbul

0546 902 73 71

www.sulukulegonulluleri.org

iletisim@sulukulegonulluleri.org

[@sulukulegonulluleri](https://www.instagram.com/sulukulegonulluleri)

[@sulukulegonulluleri](https://www.facebook.com/sulukulegonulluleri)

[@SulukuleGD](https://www.twitter.com/SulukuleGD)